

Profil literárnovedného výskumu Hviezdoslavovho diela

Ján Gbúr

**GBÚR, J.: Profile of the Literary-Historical Research
of Hviezdoslav's Writing**

SLOVENSKÁ LITERATÚRA, vol. 68, 2021, no. 6, pp. 583-591

DOI: <https://doi.org/10.31577/slovlit.2021.68.6.1>

ORCID ID: 0000-0003-4032-6382

Key words: history of Slovak literature, Pavol Országh Hviezdoslav, reception of the work, literary research, Slovak dramatic literature of the 19th and 20th centuries, intersemiotic translation, intraliterary translation

Although Pavol Országh Hviezdoslav (1849 – 1921) is probably the most well-known classic of the Slovak literature, his work has not been researched in its entire complexity. The article offers an overview of literature on his work and discusses the differences between methodologically sound scholarship – including interpretations of Hviezdoslav's work – and superficial affirmative biographies and compositional, structuralist versological, semantic and form-centred analyses. From the comparatist point of view, it addresses his early work in Hungarian and German, but it also points to his literary criticism, dramatic works, structured character of his poetics and the high artistic artifice of his depictive and expressive method. The article concludes with a set of topics and research areas which to this day have not been sufficiently addressed and hopes to elicit more scholarly attention in them.

Kľúčové slová: dejiny slovenskej literatúry, Pavol Országh Hviezdoslav, recepcia diela, literárnovedný výskum, slovenská dramatická literatúra 19. a 20. storočia, intersemiotický preklad, vnútoliterárny preklad

O d smrti azda najznámejšieho klasika slovenskej literatúry Pavla Országha Hviezdoslava uplynulo 8. novembra 2021 sto rokov. Je to pomerne dlhý čas na to, aby sa jeho dielo literárnovedne komplexne posúdilo. Nateraz však máme k dispozícii len rozsiahly súbor čiastkových výskumných sond v podobe príležitostných príspevkov, zborníkových a časopiseckých štúdií a monografických prác, ktoré sú svedectvom zápasu najmä domácej literárnovednej (častočne aj jazykovednej) komunity o definovanie básnikovho umeleckého a ľudského profilu a hľadanie zmyslu jeho druhovo, žánrovo, tvarovo a poeticky mnohorozmerného diela pre národnú literatúru a kultúru, literárne a jazykové školské vzdelávanie a rozvoj živého literárneho dedičstva.

Cieľom príspevku je urobiť ucelený pohľad na to, čo priniesol doterajší literárnovedný výskum Hviezdoslavovho diela, čo v ňom zarezonovalo ako seriózne metodologicky a interpretačne-výkladové bádanie a čo zostalo len na úrovni príležitostnej afirmatívnej biografie či formálno-štrukturalisticky zameraných verzologických, kompozičných, významových a tvarových analýz. Zámerom je tiež načrtnúť okruhy otázok, ktoré súvisia s málo prebádanými časťami básnikovho diela, na ktoré by mala hľadať odpovede súčasná a budúca literárnovedná komunita.

Hviezdoslavovo dielo vznikalo v dotyku s inonárodnou, osobitne slovan-skou, maďarskou, nemeckou, anglickou a francúzskou literatúrou a kultúrou a tiež s domácou literárnou tradíciou (klasicistickou a romantickou). Na túto skutočnosť, ktorá súvisí s básnikovými literárno-smerovými filiáciami a jeho komplikovaným trojitým vstupovaním do literatúry (prvý vstup cudzojazyčný, druhý neskororomantický a tretí vlastný vstup básňami nevydanej zbierky *Krb a vatra*), upozornili viacerí bádatelia pozitivistickej literárnovednej orientácie (osobitne Bujnák 1924; Kostolný 1949; Votruba 1950: 162-168; Pražák 1955; Bolek 1969; Kiškin 1971), no novátorský prístup do literárno-komparatívneho spôsobu bádania vniesol František Miko (Miko 1982). Pripomenul dôležitý fakt, že toto vstupovanie zahŕňalo nielen zložitú situáciu v domácom literárno-kultúrnom kontexte, ale aj literárnu situáciu v inonárodných literatúrach, ktorú slovenský básnik sledoval, recipoval a čiastočne sa ňou inšpiroval najmä vo svojom ranom diele.

Literárnohistoricky najpríťažlivejšou témou komparatistickej problematiky bol vzťah Hviezdoslavovej tvorby k českej literatúre a kultúre a vzťah českej literatúry a kultúry k jeho osobe a dielu. O týchto reláciách vzniklo množstvo paušálne formulovaných názorov, indícií a postrehov o jednostrannej závislosti slovenského básnika od jeho českých literárnych vzorov (Jaroslav Vrchlický, Jan Neruda, Vítězslav Hálek, Svatopluk Čech a iní), ale aj prvých príležitostných literárnych biografii vydaných ešte za básnikovho života alebo krátko po jeho smrti (Táborský 1919; Tichý 1920; Pražák 1909; Bujnák 1919; Krčméry 1921), ktoré rozvinuli básnikov funkčne upravený obraz, plniaci v spoločnosti aj iné ako primárne esteticko-umelecké funkcie. Danej problematike bola venovaná aj samostatná publikácia analyzujúca interno- a externokontaktové vzťahy a typologické súvislosti Hviezdoslava s českou literatúrou a kultúrou a približujúca českú cestu vytvárania uvedeného obrazu Hviezdoslava ako národnej literárnej ikony (Gbúr 1998).

Výskum česko-slovenskej vzájomnosti a proklamovanej československej spolupráce s víziou budúcej politickej jednoty, ktorý svojou tvorbou, ale aj spoločensko-kultúrnymi a politickými aktivitami ovplyvňoval aj Hviezdoslav, nie je zďaleka ukončený. Osobitnú kapitolu vzťahu slovenského básnika k českému

literárnemu a kultúrnemu prostrediu tvorili jeho kontakty s českým literárnym historikom Albertom Pražákom. Podstatná časť výskumu tohto vzťahu je ukončená (Pišút 1961; Tomčík 1976; Gbúr 1998; Vojtech 2007; Zelenková 2017), otvorená zostáva problematika Pražákovej interpretácie Hviezdoslava ako zástancu ideológie unitaristického „čechoslovakizmu“ a zhodnotenie doteraz neobjaveného textového materiálu z pozostalosti A. Pražáka, ktorý by mohol priniesť nové poznatky o súkromnom a pracovnom rozmere slovenského básnika. Dôležitú úlohu v Hviezdoslavovej slovakofilskej orientácii zohrali Hynek Babička, Jiří Polívka, Rudolf Pokorný, ale aj autori takzvanej Mladej Moravy, ktorú tvorili brnianski a olomouckí študenti združení od roku 1876 okolo almanachu moravskej mládeže *Zora*. Základný výskum uvedených externokontaktovejch medziliterárnych filiacíí slovenského básnika s českým literárnym prostredím bol síce už realizovaný (Pešta 1959; Zelenková 2009a, 2009b; Gbúr 2021), no typologický rozmer uvedených filiacíí ešte čaká na spracovanie.

Positivisticky orientovaná literárna veda sa v súvislosti s tvorbou mladého Hviezdoslava zameriavala na vyhľadávanie a identifikáciu jeho vzťahov s autormi, ktorých diela recipoval. V súvislosti s jeho vnútrotextovým nadväzovaním na diela autorov maďarskej romantickej literatúry (Sándor Petöfi, Mihály Vörösmarty, János Arany) sa stretávame s viacerými jednostrannosťami v ich hodnotení. Napríklad slovenský literárny historik a hungarista Pavel Bujnák pri analýze Hviezdoslavových maďarských prvotín naznačil určitú formu jeho závislosti od poetiky spomínaných maďarských básnikov (Bujnák 1924). Literárny historik László (Ladislav) Sziklay vo viacerých svojich štúdiách (Sziklay 1938, 1956, 1962a, 1962b, 1965, 1972, 1973) označil Hviezdoslava za jedného z viacerých inonárodných epigónov Petöfiho. V monografii *Az ifjú Hviezdoslav* (Mladý Hviezdoslav, 1965) dospel dokonca k ideologickému záveru, že Hviezdoslav je kliesniteľom cesty k „zmiereniu Maďarov a Slovákov“ (Sziklay 1965: 39). Pri hĺbkovej analýze recepcie po maďarsky napísanej básne z roku 1867 *Öszi gondolatok* a jej slovenského prekladu (*Jesenné myšlienky*) dospeli Tibor Zsilka a Marta Zsilková k viacerým záverom, ktoré naznačili problémy nielen pri identifikácii hodnotových parametrov Hviezdoslavovej poézie v školskej praxi, ale aj pri skúmaní vzťahu Hviezdoslava k maďarskej literárnej tradícii (Zsilka – Zsilková 1975). Problematika literárnosmerových filiacíí a sugescíí mladého Hviezdoslava k autorským umeleckým projekciám maďarskej literatúry nie je nateraz dostatočne zhodnotená. V jej skúmaní treba pokročiť, pretože predstavuje jeden zo základov konštituovania básnikovej hodnotovo-umeleckej orientácie. Najnovšie to potvrdila štúdia o jeho maďarskej epickej básni *Tompakö*, nájdenej v Pražákovej pozostalosti, ktorá odhalila zaujímavé súvislosti použitého povestového materiálu zo slovenského prostredia (Gbúr – Zelenková 2017).

Hviezdoslavova po nemecky písaná poézia, ktorá vznikla počas jeho gymnaziálnych štúdií v Kežmarku (1865 – 1870), má viac-menej epizodický charakter. Dve staršie štúdie, ktoré jej venovali odbornú pozornosť (Lazar 1974; Petraško 1975), konštatovali, že korešponduje s autorovou juvenílnou, po slovensky, respektíve po maďarsky písanou poéziou inklinujúcou k romantickej poetike. Vzhľadom na to, že časť tejto poézie je ešte uschovaná v archívoch, otvára sa priestor najmä pre germanisticky orientovaných literárnych vedcov na jej podrobnejší výskum.

Medzi „neštandardné“ tvorivé aktivity Hviezdoslava patrí jeho literárno-kritická činnosť. Venoval sa jej len krátko počas pobytu na právnickej akadémii v Prešove v rokoch 1870 – 1872. Nateraz ide o kritiky dvoch literárnych prác Kolomana Banšella uverejnených v almanachu *Napred*, predtým prednesených v prešovskom študentskom krúžku Kolo (Lazár 1940). Prvý posudok má názov Kritika na Šuhaj ako z iskry (Povahopisné obrázky), druhý Úsudok na báseň Rozpomienka na Zemplín. Obidva kritické texty boli dlhší čas verejnosti neznáme, po ich objavení v jednom z pražských antikvariátov boli uložené v Literárnom archíve Slovenskej národnej knižnice v Martine.¹ Prvý raz ich spomenul Stanislav Šmatlák vo svojej monografii o Hviezdoslavovej lyrike (Šmatlák 1961: 87, 426), pričom v plnom znení aj s krátkym komentárom ich publikoval Peter Liba v regionálnom zborníku *Nové obzory* (Liba 1964). Hoci literárnokritická činnosť mladého Hviezdoslava má v porovnaní s jeho ostatnou tvorbou viac-menej epizodický charakter, pre dejiny slovenskej literárnej kritiky a zvlášť pre poznanie „napredovských“ tvorivých literárno-umeleckých a literárnokritických aktivít je veľmi cenná. Z uvedených dôvodov bude potrebné rozvinúť doterajšie poznámky na túto tému o analytický rozbor Országhových kritik, určiť ich hodnotový rozmer, zistiť, či ich literárnokritická metóda je ovplyvnená autorovým umeleckým názorom alebo dobovou literárnokritickou praxou.

Základné dramatické práce P. O. Hviezdoslava tvoria tri hry z jeho raného tvorivého obdobia (*Vzhledanie*, 1868; *Pomsta*, 1869; *Otčim*, 1871) a dráma *Herodes a Herodias* z roku 1909. Treba zdôrazniť, že slovenská literárna história i teatroológia im venovali značnú výskumnú pozornosť. Prvá väčšia štúdia o Hviezdoslavových dramatických textoch, ktorej autorom bol P. Bujnák, si všímala predovšetkým ich ideovú a dejovú (sčasti teatrologickú) zložku (Bujnák 1919). A. Pražák v memoárovej práci *S Hviezdoslavom* tematicky utriedil Hviezdoslavove rané dramatické fragmenty, ktoré, žiaľ, nemožno ďalej skúmať, pretože sa dodnes nenašli (Pražák 1955: 204–330). S. Šmatlák, popredný znalec básnikovho diela a autor doteraz jedinej monografie o Hviezdoslavovej lyrickej tvorbe (Šmatlák 1961), uvedenú problematiku len stručne glosoval, čo sa výrazne prejavilo najmä v treťom zväzku takzvaných akademických *Dejín slovenskej literatúry* (Čepan – Kusý – Šmatlák – Noge 1965) a v jeho vlastných autorských dejinách slovenskej literatúry (Šmatlák 1988). Naopak, podrobnú analýzu charakterov a kompozično-fabulačnej štruktúry tretej publikovanej divadelnej hry mladého Hviezdoslava *Otčim* urobil Pavol Petrus (Petrus 1971) a na podklade Hviezdoslavovej dramatickej tvorby realizoval Anton Popovič špecializovaný výskum utvárania slovenského blankversu (Popovič 1965). Doteraz najkomplexnejšiu literárnovednú analýzu dramatického diela Hviezdoslava urobil Ján Gbúr (Gbúr 2009). Do jeho výskumnej pozornosti sa nedostal iba dramatický fragment *Na Luciu* z roku 1904, ktorého osobitosťou je torzovitá štruktúra textu, dialogizovaná veršová forma a absencia komplexného scénického poznámkového aparátu. Slovenská teatroológia analyzovala danú časť Hviezdoslavovej umeleckej činnosti v kontexte slovenskej dramatickej literatúry 19. a začiatku 20. storočia, ale aj v súvislosti s jej inscenačnými realizáciami

1 Slovenská národná knižnica v Martine, Literárny archív, osobný fond Pavol Országh Hviezdoslav, signatúry 70 S 8, 70 S 2.

(Cesnaková-Michalcová – Noskovič – Čavojský – Lehuta 1967: 384-407; Encyklopédia... 1989: 505; Pašteka 1979, 1990, 1998; Jaborník 2018).

Hviezdoslavovo celoživotné úsilie smerovalo k naplneniu celistvého modelu básnika (Mikula 2019: 51), ktorý chcel v oblasti literatúry obsiahnuť všetky druhy a žánre, čo sa mu čiastočne aj podarilo (Hvišč 1976). Nevytvoril iba prozaické útvary, ktoré dominovali v epoche realizmu, lebo, ako zdôrazňoval, je lyrik, prózu (epiku) nevie písať. Uvedený problém vyriešil tak, že podstatnú časť svojej tvorby realizoval vo veršovanej epike. Riešenie uvedeného literárneho problému u Hviezdoslava bolo natoľko špecifické, že ním zaujal pozornosť literárnej kritiky, teórie a histórie (Mečiar 1939; Šmatlák 1961; Turčány 1956, 1963, 1975; Bakoš 1966a, 1966b: 137-182; Miko 1974; Zajac 1976; Liba 1976; Gbúr – Sabol 2014; Matiaška 2001 a iní). Ďalší výskum by sa mohol týkať špecifických otázok jeho epiky, osobitne baladickej tvorby, ale aj prechodných lyricko-epických žánrových foriem či otázok prekladov, ktoré sú zo všetkých Hviezdoslavových umeleckých aktivít najmenej rozpracované.

Hviezdoslavova poetika je zložito štruktúrovaná. Z toho dôvodu je náročné urobiť jej opis, usporiadať ju podľa druhových, smerových, vývinových a ideovo-spoločenských charakteristík. Prvé pokusy charakterizovať básnikovu poetiku, jej štýlové a výrazové parametre mali svoje metodologické obmedzenia v tom, že uprednostňovali opisnosť jednotlivých textových zložiek, psychologizovali emočno-hodnotové vrstvy slovesného diela a otázky veršových foriem vysvetľovali zväčša mechanickou aplikáciou kvantitatívnych metód (Bujnáč 1919; Mečiar 1939; Kostolný 1949; Votruba 1950; Štraus 1995). Okrajovo sa dotkli autorových vyjadrovacích osobitostí, pomenovali niektoré zložky emblémových znakov v jeho realisticky či romanticky koncipovaných epických príbehoch a tvarových a vyjadrovacích osobitostí v lyrických básňach, avšak osobitne neanalyzovali znaky jeho dominantnej poetiky „vysokého štýlu“, „artistnej“ básnickej kultúry, ktorá sa prejavuje na úrovni výrazu, syntaxe, verša, strofy, žánru, témy, lyrického obrazu, látkového podložja, univerzalizmu takzvaných večných hodnôt (ľudstvo, vesmír, pravda, krása, sloboda, pokrok a iné). Modelový opis znakov Hviezdoslavovej umeleckej metódy urobil až F. Miko, ktorý funkčne využil svoj komunikačno-semiotický štylistický model literárneho textu na to, aby analyzoval súbor znakov, ktoré pomenoval „vysokým štýlom“, pričom ho dal do spojitosti s otázkou emocionálne, funkčne a spoločensky prehodnoteného parnasizmu (Miko 1975: 14-20; Gbúr 2015; Haman – Tureček 2015). Treba zdôrazniť, že skupina znakov „vysokého štýlu“ je veľmi výrazná, prestupuje druhové a žánrové hranice Hviezdoslavových textov, ba dotýka sa aj jeho prekladateľskej metódy (Popovič 1965). Je to ďalšia výskumne otvorená téma.

Problematika Hviezdoslavovo umeleckého vyjadrovania, osobitne jeho „vysokého štýlu“, bola už za básnikovho života živou témou čitateľov jeho diel, ale aj dobovej literárnovednej komunity, ktorá sa usilovala pochopiť motiváciu existencie „vysokých“ a „nízkych“ polôh jeho poetiky. Tento problém rozvinuli štúdie Petra Zajaca, Valéra Míkulu, čiastočne aj Blažeja Beláka. Poukázali na skutočnosť, že otázka „vysokého“ a „nízkeho“ v Hviezdoslavovej zobrazovacej a vyjadrovacej metóde je len časťou komplexného vnímania básnika ako vzoru klasika, „zmyslom života ktorého je tvorenie“ (Mikula 2019: 51). Táto celoživotná aktivizujúca umelecká profilácia Hviezdoslava narážala na jeho postulovanú, mýtotvornú obredenecko-romantickú profiláciu ako užitočného a pre národ potrebného tvorcu

588 umeleckého slova. V tomto zmysle prebral na seba dve funkcie užitočnosti. Jedna bola subjektívna, umelecká, básnická, druhá zasa spoločensko-pragmatická. V. Mikula identifikoval v týchto funkciách obraz Hviezdoslava ako „hodnotovo ambivalentného“ klasika vystupujúceho ako synekdochický obraz našej literatúry a kultúry (Mikula 2019: 59). P. Zajac vyslovil tézu, že uvedený mýtovotvorný proces vytvoril známy „antinomický model Hviezdoslava – ‚najväčšieho‘ slovenského a zároveň nezrozumiteľného [a nečítaného, v konečnom dôsledku nepoznaného – poznámka J. G.] autora“ (Zajac 1976: 62). V tejto súvislosti pripomeniem írského básnika a prekladateľa Johna Minahana, ktorý je autorom najnovšieho prekladu Hviezdoslavových *Krvavých sonetov* do angličtiny (Hviezdoslav 2018). Vo svojej štúdií *Moderný, nie módný: Hviezdoslav 1909 – 1914*, ktorá je čiastočne venovaná uvedenému prekladu, ale najmä básnickému naturelu Hviezdoslava, polemizoval s „doktrinárskymi“ argumentmi V. Mikulu o mýtovotvornom a automýtovotvornom rozmere básnikovho naturelu (Minahane 2019). Namiesto toho ponúkol domácimi kultúrno-literárnymi problémami nezaťažený, „veľkorysejší, širší a otvorejší“ prístup: „Je to človek, ktorý myslí inak. Nekračá s módou svojich vlastných čias ani v súlade stereotypných príbehov progresu“ (Minahane 2019: 372).

Tento proces si Hviezdoslav bolestne uvedomoval už na rozhraní 19. a 20. storočia (Zajac 2005), v čase, keď mal päťdesiat rokov. Napriek tejto receptne nepriaznivej situácii nemienil zmeniť svoj umelecký naturel. V básni *Netrápte sa, piesne moje* z roku 1903 naznačil vtedajšej čitateľskej verejnosti, že jeho dielo nebolo a nebude nikdy zdrojom duševného oddychu či mimoliterárnych pragmatizmov, ale, naopak, bude podnetom k tvorivému dialógu o zmysle básnického umenia: „neviete byť [„piesne moje“ – doplnil J. G.] ľahké“, „neviete sa kloniť“, „zriedkavé sú dary ducha“, „nesnádnú každému sa prispôbiť“ (Hviezdoslav 1903: 208). Tieto básnikove slová platia aj pre súčasnú recepciu jeho poézie. Určité možnosti, ako riešiť tento problém, ako umožniť súčasnému čitateľovi recipovať básnikove texty pri zachovaní ich pôvodných umeleckých kvalít a originálnych špecifik, čiastočne naznačila doterajšia edičná prax pri vydávaní jeho diel. Ukazuje sa, že dobrými pomôckami pri recipovaní jeho textov sú intersemiotické preklady (televízne a filmové adaptácie a spracovania)² a vnútrotextové preklady autorových epických príbehov (Hviezdoslav – Mihálik 1974; Zajac 1975), ale aj moderné školské formy komunikácie s básnikovým dielom. Pre súčasnú, ale najmä pre budúcu literárno-vednú komunitu s diskurzívnymi recepčnými danosťami môže byť Hviezdoslavovo dielo príležitosťou na introvertne zacielené výklady jeho poetologicky náročných básnických textov. Pozitívnym príkladom je zborník *Hviezdoslav v interpretáciách* (Zambor 2009), v ktorom sa svojimi analýzami Hviezdoslavových básní predstavili viacerí slovenskí literárni vedci so skúsenosťami s interpretáciou básnických

2 Výberovo: televízna inscenácia *Hájnikova žena*, 1971, scenár a réžia Jozef Pálka; televízna inscenácia *Ežo Vlkolinský*, 1978, scenár a réžia J. Pálka; televízna inscenácia *Gábor Vlkolinský*, 1978, scenár a réžia J. Pálka; televízny film *Zuzanka Hraškovie*, 1991, scenár Vincent Šikula, réžia Franek Chmiel; divadelná inscenácia *Hájnikova žena*, 2015, „poetický obraz na bielom plátne“, Spišské divadlo v Spišskej Novej Vsi, premiéra 9. januára 2015, réžia Kamil Žiška, dramaturgia Tibor Kubička; *Časy, časy, mrcha časy*, 2017, divadelné predstavenie menej známych Hviezdoslavových textov (*Pomsta mŕtvych; Delba dedičstva; Noc je; Časy, časy, mrcha časy*), Slovenské národné divadlo v Bratislave, premiéra 29. apríla 2017, réžia Peter Weinciller, dramaturgia Míriam Kičiňová; *Ó sláva hviezd ó sláva*, 2017, divadelné predstavenie troch balád P. O. Hviezdoslava (*Margita, Zuzka Majerovie, Anča*), Slovenské národné divadlo v Bratislave, premiéra 29. apríla 2017, réžia P. Weinciller, dramaturgia Jura Fotel.

textov rozličnej slohovo-žánrovej a poetologickej výbavy. Uvedené spôsoby recepcie básnikovej tvorby, ku ktorým možno pričleniť štúdie J. Minahana (Minahane 2019), J. Zambora (Zambor 2019) a Mariána Andričíka (Andričík 2019) na tému básnikových *Krvavých sonetov*, môžu byť začiatkom cesty k tomu, ako postupne vrátiť Hviezdoslava z mimoliterárneho života do života umeleckej literatúry.

Štúdia je výstupom grantového projektu APVV-19-0244 *Metodologické postupy v literárnovednom výskume s presahom do mediálneho prostredia*. Zodpovedný riešiteľ: prof. PhDr. Ján Gbúr, CSc. Doba riešenia: 2020 – 2024.

Pramene

- HVIEZDOSLAV, Pavol Országh, 1903. Netrápte sa, piesne moje. *Slovenské pohľady*, roč. 23, č. 4, s. 208-209.
- HVIEZDOSLAV, Pavol Országh – MIHÁLIK, Vojtech, 1974. *Hviezdoslav vo výbere a interpretácii Vojtecha Mihálika*. Bratislava: Slovenský spisovateľ.
- HVIEZDOSLAV, Pavol Országh, 2018. *The Bloody Sonnets*. The Introduction and Biographical Notes Written and Translated John Minahane. Bratislava: Literárne informačné centrum. ISBN 9788081191145.

Literatúra

- ANDRIČÍK, Marián, 2019. Minahanov preklad Hviezdoslavových Krvavých sonetov. In *Studia Academica Slovaca 48. Prednášky 55. letnej školy slovenského jazyka a kultúry*. Bratislava: Univerzita Komenského, s. 398-480. ISBN 978-80-223-4774-7.
- BAKOŠ, Mikuláš, 1966a. Hviezdoslavov lyrický verš. *Slovenská literatúra*, roč. 13, č. 6, s. 543-566.
- BAKOŠ, Mikuláš, 1966b. *Vývin slovenského verša od školy Štúrovej*. Tretie doplnené vydanie. Bratislava: Veda.
- BOLEK, Anton, 1969. *Hviezdoslavove slovenské literárne vzťahy*. Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Šafarikianae Prešovensis. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo.
- BUJNÁK, Pavel, 1919. *Sobrané kritiky I. (Hviezdoslav)*. Knižnica mladého Slovenska č. 2. Bratislava: Nákladom O. M. S., Knihtlačiareň Politika v Prahe, s. 59-158.
- BUJNÁK, Pavel, 1924. *Ján Arany v literatúre slovenskej. Úvaha z oboru srovnávacích dejín literárnych*. Praha: FF UK.
- CESNAKOVÁ-MICHALCOVÁ, Milena – NOSKOVIČ, Alexander – ČAVOJSKÝ, Ladislav – LEHUTA, Emil, 1967. *Kapitoly z dejín divadla od najstarších čias po realizmus*. Bratislava: Veda.
- ČEPAN, Oskár – KUSÝ, Ivan – ŠMATLÁK, Stanislav – NOGE, Július, 1965. *Dejiny slovenskej literatúry. III. Literatúra druhej polovice 19. storočia*. Bratislava: Veda.
- ENCYKLOPÉDIA dramatických umení Slovenska. 1. A – L, 1989. Bratislava: Veda. ISBN 80-224-0000-9.
- GBÚR, Ján, 1998. *Hviezdoslav a česká poézia*. Prešov: Náuka. ISBN 80-967602-4-6.
- GBÚR, Ján, 2009. *Hviezdoslav. Dramatická tvorba*. Košice: Equilibria. ISBN 978-80-89284-35-1.
- GBÚR, Ján, 2015. Hviezdoslav a Vrchlický alebo O jednom mezdliterárnom parnasistickom podnete. In HAMAN, Aleš – TUREČEK, Dalibor, ed. *Český a slovenský literárni parnasismus: synopticko-pulzační model kulturního jevu*. Brno: Host, s. 272-292. ISBN 9788074912559.
- GBÚR, Ján, 2021. Príležitostná literárna biografia P. O. Hviezdoslava z pohľadu Františka Táborského a doterajšieho literárnovedného výskumu na Slovensku. *Slavica litteraria*, roč. 24, č. 1, s. 89-102. ISSN 1212-1509.
- GBÚR, Ján – SABOL, Ján, 2014. *Verš v štruktúre básnického textu*. Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Šafarikianae 17., Filozofická fakulta UPJS v Košiciach, Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika. ISBN 978-80-8152-220-8.
- HAMAN, Aleš – TUREČEK, Dalibor, ed., 2015. *Český a slovenský literárni parnasismus: synopticko-pulzační model kulturního jevu*. Brno: Host. ISBN 9788074912559.
- HVIŠČ, Jozef, 1976. Žánrový model literárnej biografie P. O. Hviezdoslava. In *Biografistika v systéme literárneho vzdelania*. Acta Musei Litterarii Pauli Országh-Hviezdoslav. Dolný Kubín: Literárne múzeum P. O. Hviezdoslava – Nitra: Kabinet literárnej komunikácie a experimentálnej metodiky Pedagogickej fakulty, s. 40-58.

- 590 JABORNÍK, Ján, 2018. Hviezdoslavova literatúra a Hviezdoslavovo divadlo (Nad inscenačnými peripetiami tragédie Herodes a Herodias). In *Ján Jaborník. Historik, teoretik a kritik divadla*. Bratislava: Divadelný ústav, s. 379-393. ISBN 978-80-8190-041-9.
- KIŠKIN, Lev Sergejevič, 1971. Ruská próza vo Hviezdoslavovej percepcii. *Slovenská literatúra*, roč. 18, č. 6, s. 548-556.
- KOSTOLNÝ, Andrej, 1949. *Pavol Országh-Hviezdoslav*. Bratislava: Štátne nakladateľstvo.
- LAZÁR, Ervín, 1940. Prešovské roky Pavla Országha Hviezdoslava. In *Sborník prác profesorov evanjelického kolegiálneho slovenského gymnázia v Prešove*. Prešov: Nákladom evanjelického kolégia v Prešove, s. 71-96.
- LAZAR, Ervín, 1974. Nemecké básnické pokusy Pavla Országha-Hviezdoslava. In *Literárny archív 10/73*. Martin: Matica slovenská, s. 265-297.
- LIBA, Peter, 1964. Hviezdoslavove kritiky z prešovského „Kola“. In *Nové obzory 6*. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, s. 146-167.
- LIBA, Peter, 1975. Hviezdoslavove príležitostné básne. In *P. O. Hviezdoslav. Text a kontext*. Dolný Kubín: Literárne múzeum P. O. Hviezdoslava - Nitra: Kabinet literárnej komunikácie a experimentálnej metodiky Pedagogickej fakulty, s. 91-124.
- MATIAŠKA, Milan, 2001. Povaha digresie vo Hviezdoslavovej epike. *Slovenská literatúra*, roč. 48, č. 3, s. 185-190. ISBN 0037-6973.
- MEČIAR, Stanislav, 1939. *Hviezdoslavova Hájnikova žena. Rozbor a hodnotenie*. Martin: Matica slovenská.
- MINAHANE, John, 2019. Moderný, nie módny: Hviezdoslav 1909 - 1914. In *Studia Academica Slovaca 48. Prednášky 55. letnej školy slovenského jazyka a kultúry*. Bratislava: Univerzita Komenského, s. 361-374. ISBN 978-80-223-4774-7.
- MIKO, František, 1974. *Od epiky k lyrice*. Bratislava: Tatran.
- MIKO, František, 1975. Pavol Országh Hviezdoslav - problém výkladu textu ako problém poetiky. In *P. O. Hviezdoslav. Text a kontext*. Dolný Kubín: Literárne múzeum P. O. Hviezdoslava - Nitra: Kabinet literárnej komunikácie a experimentálnej metodiky Pedagogickej fakulty, s. 6-26.
- MIKO, František, 1982. Inovácia a syntéza u P. O. Hviezdoslava. In *Hodnoty a literárny proces*. Bratislava: Tatran, s. 225-256.
- MIKULA, Valér, 2019. Hviezdoslav ako automýtus. In *MIKULA, Valér. Štúdie a eseje*. Levice: KK Bagala. ISBN 978-80-89973-35-4.
- PAŠTEKA, Július, 1979. Umelecké princípy Hviezdoslavovej dramatiky (Niekoľko analytických poznámok v jubilejnom roku). *Slovenské divadlo*, roč. 27, č. 3, s. 273-338.
- PAŠTEKA, Július, 1990. *Slovenská dramatika v epoche realizmu*. Bratislava: Tatran, s. 219-233. ISBN 80-222-0185-5.
- PAŠTEKA, Július, 1998. *Pohľady na slovenskú dramatikú, divadlo a kritiku. I*. Bratislava: Národné divadelné centrum, s. 85-109. ISBN 80-8545-562-5.
- PEŠTA, Pavel, 1959. Ze vzťahu Františka Táborského k literárnemu Slovensku. *Slovenská literatúra*, roč. 6, č. 1, s. 48-49.
- PETRAŠKO, Ludovít, 1975. Interpretácia nemeckej poézie P. O. Hviezdoslava. In *P. O. Hviezdoslav. Text a kontext*. Dolný Kubín: Literárne múzeum P. O. Hviezdoslava - Nitra: Kabinet literárnej komunikácie a experimentálnej metodiky Pedagogickej fakulty, s. 149-158.
- PETRUS, Pavol, 1971. Hviezdoslavova činohra Otčim. In *Východné Slovensko v literárnych dejinách*. Martin: Matica slovenská - Pamätník slovenskej literatúry, s. 177-187.
- PIŠŤ, Milan, 1961. Albert Pražák a jeho stretnutia s Hviezdoslavom. In *PIŠŤ, Milan. Roky a diela*. Bratislava: Slovenský spisovateľ.
- POPOVIČ, Anton, 1965. Slovenský blankvers (K vývinu dramatickej veršovej formy). In *Litteraria VIII. Z historickej poetiky II*. Bratislava: Veda, s. 162-187.
- PRAŽÁK, Albert, 1909. Básnické dielo Pavla Országha-Hviezdoslava. Niekoľko poznámek k jeho vývoji. *Slovenský prehľad*, roč. 11, č. 5-6, s. 194-208.
- PRAŽÁK, Albert, 1924. Maďarské vlivy v slovenské literatúre. *Nová svoboda*, roč. 1, č. 14, s. 228-230.
- PRAŽÁK, Albert, 1955. *S Hviezdoslavom*. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry.
- SZIKLAY, László, 1938. Hviezdoslav. *Egyetemes Philologiai Közlöny*, roč. 62, č. 10-12, s. 354-372.
- SZIKLAY, László, 1962a. *A szlovák irodalom története*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- SZIKLAY, László, 1962b. Hviezdoslav két ismeretlen Petőfi fordítása. *Világirodalmi Figyelő*, roč. 8, č. 1, s. 51-55.
- SZIKLAY, Ladislav, 1956. Hviezdoslavove maďarské prvotiny. *Slovenská literatúra*, roč. 3, č. 1, s. 37-68.

- SZIKLAY, László, 1958. Hviezdoslav und die ungarische Literatur. *Studia Slavica Hungaricae* roč. 4, č. 1-2, s. 193-210.
- SZIKLAY, László, 1965. *Az ifjú Hviezdoslav*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- SZIKLAY, Ladislav, 1973. Problémy slovenskej a maďarskej histórie v zrkadle študentských rokov P. O. Hviezdoslava. In *Úkoly historiografie střední, východní a jihovýchodní Evropy v období socialistické integrace*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, s. 106-112.
- SZIKLAY, László, 1972. Z komparatívnych problémov hviezdoslavológie. *Slovenská literatúra*, roč. 19, č. 2, s. 177-189.
- ŠMATLÁK, Stanislav, 1961. *Hviezdoslav. Zrod a vývin jeho lyriky*. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry.
- ŠMATLÁK, Stanislav, 1988. *Dejiny slovenskej literatúry od stredoveku po súčasnosť*. Bratislava: Tatran.
- ŠTRAUS, František, 1995. *Strofa a metrum v poézii P. O. Hviezdoslava*. Bratislava: Univerzita Komenského. ISBN 80-223-0653-3.
- TOMČÍK, Miloš, 1976. Vývin Pražákovoho záujmu o Pavla Országha-Hviezdoslava. In *Literárne dvojobrazy*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, s. 86-127.
- TURČÁNY, Viliam, 1956. Hviezdoslavov epický obraz dediny pred „Vlkolínom“. *Slovenská literatúra*, roč. 3, č. 2, s. 144-163.
- TURČÁNY, Viliam, 1963. Hviezdoslavova kratšia epika. In *Literatúra a jazyk. Litteraria VI*. Bratislava: Veda, s. 193-251.
- TURČÁNY, Viliam, 1975. *Rým v slovenskej poézii*. Bratislava: Veda, s. 127-176.
- VOJTECH, Miloslav, 2007. Básnik v spomienkach literárneho historika. In *Studia Academica Slovaca 36*. Bratislava: Stimul, s. 271-283. ISBN 978-80-89236-23-7.
- VOTRUBA, František, 1950. *Literárne štúdie. Texty z rokov 1909 – 1922 – Sväzok prvý*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, s. 133-205.
- ZAJAC, Peter, 1975. Ežo Vlkolinský a jeho prepis do prózy. In *P. O. Hviezdoslav. Text a kontext*. Dolný Kubín: Literárne múzeum P. O. Hviezdoslava – Nitra: Kabinet literárnej komunikácie a experimentálnej metodiky Pedagogickej fakulty, s. 71-90.
- ZAJAC, Peter, 1976. Portrét básnika. In *Biografistika v systéme literárneho vzdelania*. Acta Musei litterarii Pauli Országh-Hviezdoslav. Dolný Kubín: Literárne múzeum P. O. Hviezdoslava – Nitra: Kabinet literárnej komunikácie a experimentálnej metodiky Pedagogickej fakulty, s. 59-76.
- ZAJAC, Peter, 2005. Básnik konca. *Slovenská literatúra*, roč. 52, č. 1, s. 3-13. ISBN 0037-6973.
- ZAMBOR, Ján, ed., 2009. *Hviezdoslav v interpretáciách*. Bratislava: Literárne informačné centrum. ISBN 978-80-89222-78-0.
- ZAMBOR, Ján, 2019. Interpretačná sonda do Hviezdoslavových Krvavých sonetov. In *Studia Academica Slovaca 48. Prednášky 55. letnej školy slovenského jazyka a kultúry*. Bratislava: Univerzita Komenského, s. 375-397. ISBN 978-80-223-4774-7.
- ZELENKOVÁ, Anna, 2009a. *Medzi vzájomnosťou a nevzájomnosťou. Sondy do česko-slovenských a slovensko-českých literárnych vzťahov*. Praha – Nitra: Slovanský ústav AV ČR – Filozofická fakulta UKF. ISBN 978-80-86420-34-9, 978-80-8094-648-7.
- ZELENKOVÁ, Anna, 2009b. Metodologické reflexie a východiská česko-slovenských a slovensko-českých literárnych vzťahov. *Slavica Litteraria*, roč. 12, č. 2, s. 3-29. ISSN 1212-1509.
- ZELENKOVÁ, Anna, 2017. Voz'raščenie k semejnemu nasledstvu Alberta Pražáka i Pavlu Orszagu Gvezdoslavu. In MATEJKO, Lubor, ed. *Literature and Social Change: A Voyage Through the History of Slavic Studies. Proceedings of the International Symposium "Literature and Slavic Studies" held by the Commission for the History of Slavic Studies at the Comenius University in Bratislava on the 12th and 13th of April 2016*. Bratislava: Porta Danubiana, s. 205-212. ISBN 978-80-971479-3-8.
- ZELENKOVÁ, Anna – GBÚR, Ján, 2017. Unknown Hungarian First Fruits of the Slovak Poet Pavol Országh Hviezdoslav (A Contribution to the Slovak-Hungarian Bi-literary Stance). *Neohelicon*, roč. 44, s. 469-485. ISSN 0324-4652.
- ZSILKA, Tibor – ZSILKOVÁ, Marta, 1975. Analýza recepcie maďarskej prvotiny Pavla Országha-Hviezdoslava. In *P. O. Hviezdoslav. Text a kontext*. Dolný Kubín: Literárne múzeum P. O. Hviezdoslava – Nitra: Kabinet literárnej komunikácie a experimentálnej metodiky Pedagogickej fakulty, s. 133-148.